

CONECTAREA DIASPOREI ȘTIINȚIFICE LA SECTORUL DE CERCETARE- DEZVOLTARE

Dr. Vitalie VARZARI
Direcția Relații Externe, AȘM

CONNECTING THE SCIENTIFIC DIASPORA OF THE RESEARCH AND DEVELOPMENT SEC- TOR

Summary. The past few decades have seen an intensification of international migration flows, particularly those involving highly skilled labour. The exodus of scientific elites from developing countries as they search for better personal and professional opportunities abroad has been a major global concern. This was traditionally seen as a net loss for the countries of origin and as a gain only for the richer industrialized countries of destination. However, debates on the subject in more recent times have highlighted that migration can contribute to the socioeconomic development of the home countries. This chapter discusses how transnational links and the mechanisms for interaction established between highly skilled migrants and their country of origin can effectively leverage the transfer of expertise, knowledge and managerial skills for the benefit of home country development. We show how the transnational activities of the scientific diaspora can help to advance the development of the specific sectors that require external expertise if institutional support is available.

Keywords: Moldovan scientific community, Moldovan scientific diaspora, transnational cooperation, knowledge transfer, development.

Rezumat: Pe parcursul ultimelor decenii, fluxul migrației internaționale și, în special, al forței de muncă calificate, s-a intensificat. Ridică semne de întrebare, în acest context, exodul elitelor științifice din țările în curs de dezvoltare în căutarea unor oportunități personale și profesionale mai bune. Acest fenomen este perceput, în mod tradițional, ca o pierdere netă a țărilor de origine și ca un câștig doar pentru țările de destinație puternic industrializate. Totuși, dezbaterile recente au relevat că, în cazul în care migrația este gestionată corect, ea poate contribui la dezvoltarea social-economică atât a țărilor de origine, cât și a țărilor de destinație a migrantilor.

Cuvinte-cheie: comunitatea științifică moldovenească, diaspora științifică moldovenească, cooperare transnațională, transfer de cunoștințe, dezvoltare.

Introducere

Instituțiile locale sunt cei mai importanți piloni în procesul de transfer al cunoștințelor și competențelor de la diaspora calificată spre țările de origine. În acest sens, transnaționalismul reprezintă conceptul de bază al studiului de față și este folosit pentru a sublinia importanța sporită a abilităților profesionale, a cunoștințelor și a circulației competențelor între exponenții diasporei științifice și colegii lor din patrie. Încurajați de tehnologiile moderne de comunicație și de ideea că prin cooperare transnațională se poate contribui la dezvoltarea social-economică, migrații de înaltă calificare stabilesc legături cu instituțiile din țara de origine. Potrivit lui Thomas Faist [1], în timp ce primele lucrări dedicate transnaționalismului au neglijat în mare măsură rolul actorilor naționali în această problemă, studiile ulterioare au recunoscut importanța lor crucială în procesul de reglementare a migrației internaționale, ca și pe cel al fluxurilor în interiorul formațiilor sociale transnaționale [1].

Practica unor țări arată că, pentru a produce un impact pozitiv asupra dezvoltării socioeconomice a țării de origine, experiența și tehnologiile transferate de la persoanele cu înaltă calificare din străinătate, mai întâi de toate, trebuie să corespundă necesităților locale. Activitățile transnaționale realizate cu implicarea membrilor diasporei și a colegilor lor din țara de origine urmează să fie conforme cu prioritățile strategice ale țării și să aibă o abordare clară bazată pe cerere [2, p. 177]. Din această perspectivă, unul din rolurile care îi revin țării de origine constă în stabilirea sectoarelor strategice de dezvoltare, precum și în identificarea necesităților și neajunsurilor specifice care pot fi suplinite prin transferul de cunoștințe și competențe ce urmează să fie realizate în cooperarea cu diaspora.

În plus, țara de origine trebuie să ofere condiții propice pentru interacțiune, cum ar fi rețelele bine stabilite pentru transferul cunoștințelor și echipamentul corespunzător, facilități adecvate pentru implementarea lor, un personal în țara de reședință cu competențe corespunzătoare de implementare și diseminare a cunoștințelor, metodelor și tehnologiilor noi. Pentru a asigura sustenabilitatea acțiunilor de dezvoltare, implementate prin intermediul activităților transnaționale, se cere ca țara de origine să aloce resurse financiare ce ar mobiliza diaspora de înaltă calificare și colectivitățile locale, antrenându-le în activități comune. În acest caz, autorităților naționale le revine rolul de agent intermediar între diasporă și actorii din țara de origine care pot examina împreună diferite abordări și perspective de cooperare.

După cum constată John Salt, migrația poate fi conceptualizată ca o afacere (activitate) în care sunt implicați mai mulți actori, fiecare având o anumită influență asupra procesului respectiv [3, p. 22]. Cele mai relevante personaje implicate în această „afacere transnațională” sunt înșiși migranții, familiile lor, guvernele, institutele angajatoare, organizațiile internaționale, ONG-urile și intermediarii, precum agențiile de consultanță, avocații etc. Același lucru este valabil și pentru diaspora de înaltă calificare.

Actorii naționali interesați dispun de resurse importante ca să abordeze chestiunea migrației din perspectiva progresului. Pentru a identifica oportunitățile existente de integrare a migrației în procesul de dezvoltare, este important să fie identificați toți actanții cu un potențial de implicare și să se determine așteptările, necesitățile și resursele disponibile, precum și necesare pentru implicarea diasporei științifice și de înaltă calificare în procesele de dezvoltare.

Potrivirea competențelor diasporei cu necesitățile actorilor locali reprezintă, în acest caz, o provocare pe care trebuie să și-o asume autoritățile naționale responsabile de coordonarea și susținerea activităților transnaționale ce implică membrii diasporei înalt calificate. Pașii menționați mai sus – identificarea și potrivirea necesităților, oferirea condițiilor corespunzătoare pentru transferul de cunoștințe – ar trebui să fie motivați de faptul că activitățile transnaționale pot contribui la depășirea lacunelor care încetinesc dezvoltarea sectoarelor strategice ale cercetării, inovării, educației și sănătății din țara de reședință.

Pornind de la aceste reflecții, scopul central al cercetării de față constă în determinarea nivelului de implicare a membrilor comunității științifice, a instituțiilor din Republica Moldova și a colegilor din diaspora de înaltă calificare în activitățile transnaționale de dezvoltare. Studiul se mai focusează pe principalii factori determinanți care i-ar motiva și le-ar oferi cercetătorilor autohtoni posibilitatea de a lansa sau extinde cooperarea cu colegii lor din străinătate. Studiul analizează din prima sursă informații empirice, acumulate în perioada 2011–2012, oferite de membrii comunității științifice a Republicii Moldova. Este adusă în discuție activitatea profesională actuală, experiența și planurile de mobilitate, dar și legăturile existente de cooperare cu partenerii din diaspora științifică moldovenească, perceperea barierelor și mecanismelor de susținere pentru lansarea unei cooperări sustenabile în domeniul științei și tehnologiei, menite să contribuie la dezvoltare. De asemenea, analiza realizată ne va permite să

propunem unele recomandări cu privire la cele mai oportune politici și sugestii privind cercetările ulterioare.

După cum reliefează un studiu recent efectuat de Organizația Internațională pentru Migrație (OIM) și Institutul de Politici Migraționale (IPM), competitivitatea economică globală a unei țări, productivitatea și creșterea ei depind de forța de muncă care deține competențe și cunoștințe permanent actualizate. Însă multe țări își văd muncitorii înalt calificați emigrând spre centre moderne de inovare, unde practicienii, inginerii, cercetătorii și inventatorii lucrează în mod colaborativ și competitiv [2, p. 159]. Ținând cont de această situație structurală, emigrarea celor mai talentați și mai ambițioși cercetători din Republica Moldova nu poate fi oprită în scurt timp. Una dintre alternative însă ar fi conectarea ori reconectarea, virtuală sau fizică, a cercetătorilor emigranți la activitățile de dezvoltare din Moldova.

Metodologia de cercetare și descrierea eșantionului

Informația din prima sursă cu privire la membrii comunității științifice care activează în Republica Moldova a fost colectată în perioada ianuarie 2011 – februarie 2012, prin intermediul unui chestionar online. Chestionarul a inclus întrebări cu multiple opțiuni de răspuns și câteva întrebări deschise cu privire la aspecte privind profilul respondenților, angajarea în câmpul muncii în Moldova, experiența de mobilitate, planurile legate de emigrare, legăturile și cooperarea cu colegii din diasporă, oportunități și provocări de cooperare și participarea în programele destinate diasporei. În total, 101 membri ai comunității științifice din Republica Moldova au participat la sondaj. Studiul de față folosește conceptul de „comunitate științifică a Republicii Moldova” cu referință la toate persoanele care au fost, din punct de vedere profesional, implicate în activități de cercetare, inovare și dezvoltare în cadrul diferitor discipline și sectoare din Republica Moldova, inclusiv studenți la studii postuniversitare (masteranzi și doctoranzi).

Majoritatea respondenților chestionați au o vârstă sub 50 de ani, majoritatea sunt femei (55%), căsătorite (71,3%) și au copii (57,4%). Marea parte a respondenților dețin gradul științific de doctor, sunt cercetători calificați, realizează activități tehnico-științifice și activează în Republica Moldova în domeniile lor de specializare (98%). Cei mai mulți activează în domeniul științelor socioeconomice și umanitare (47%), cei din sferele sănătății, alimenta-

ției, agriculturii, pisciculturii, biotehnologiilor, TIC, nanotehnologiilor, mediului și energiei fiind reprezentată mai puțin.

Situația cu privire la angajare, experiențe de mobilitate și planuri de emigrare

Din răspunsurile la sondajul nostru, putem observa că, deși majoritatea cercetătorilor din Moldova sunt satisfăcuți de activitatea științifică pe care o efectuează în țară (49% sunt destul de satisfăcuți, 7% sunt foarte satisfăcuți), venitul lunar al cercetătorilor reprezintă, totuși, un motiv puternic de nemulțumire pentru cei mai mulți dintre ei. Astfel, putem identifica un număr considerabil de respondenți care exprimă un grad diferit de nemulțumire vizavi de nivelul salariului lunar pentru activitățile din domeniul științei și inovării (41,6% de persoane sunt nesatisfăcute, iar 17,8% sunt foarte nesatisfăcute). În același timp, doar 10,9% dintre respondenți sunt satisfăcuți, iar 2% sunt foarte satisfăcuți de salariile lor.

Din acest punct de vedere, tinerii cercetători sunt cei mai nemulțumiți, ceea ce pare să fie evident dacă luăm în calcul că salariul lor lunar acoperă cu greu cheltuielile curente. Atare circumstanțe îi motivează pe mulți să abandoneze știința și să se angajeze în domenii care oferă mai multe oportunități financiare. Această categorie a populației este mult mai deschisă pentru informații cu privire la oportunitățile de angajare peste hotare, deoarece este mai flexibilă și cunoaște una sau mai multe limbi de circulație internațională. Pentru mulți tineri, perspectiva emigrării este o cale de a depăși problemele de ordin economic, social și cultural cu care se confruntă în țara de origine.

Mulți dintre cei care au emigrat nu sunt angajați conform specialității lor de bază. Lucrătorii medicali și profesorii sunt nevoiți să activeze în calitate de constructori și lucrători casnici. Astfel, potrivit datelor statistice naționale, 32% dintre studenții înmatriculați în universitățile din Moldova la specialități precum economie, management și afaceri au indicat că planifică să emigreze din Moldova „cât mai curând posibil” [4].

Potrivit studiului nostru, fiecare al treilea respondent a fost implicat în procesul de mobilitate academică și a plecat din Moldova pentru o perioadă de timp cu scopul de a efectua activități de cercetare. Persoanele respective au revenit în țară cu cunoștințe și metodologii noi, cu noi parteneriate instituționale de cercetare, cu rezultate științifice recunoscute pe plan internațional și cu oportunități bune de a continua proiectele lor științifice în Moldova. Acest fapt a influențat caracterul transnațional al ac-

tivității lor științifice, deoarece contactele și rețelele stabilite i-au conectat la mediul științific internațional și le-au deschis oportunități de cooperare de care pot profita atât ei, cât și colegii lor din Moldova. România, Rusia, Germania, SUA și Italia sunt țările principale de pe lista țărilor în care cercetătorii din Moldova au efectuat activități de cercetare. Ținând cont de faptul că majoritatea a mers peste hotare în cadrul unor proiecte de cercetare concrete, scopul cu care a plecat din Moldova a fost unul specific – de a efectua activități planificate din timp și de a reveni acasă pentru a implementa, în institutele de cercetare din Moldova în care activează permanent, noi tehnici, metodologii și competențe.

Decizia cercetătorilor moldoveni de a părăsi temporar țara se bazează pe câțiva factori. Cel mai important este, fără îndoială, dorința de a obține, peste hotare, posibilități mai bune pentru instruire și creștere profesională, care în cele din urmă vor avea un impact pozitiv asupra calității vieții lor și a familiilor lor. Majoritatea respondenților a plecat peste hotare pentru a efectua activități de cercetare în cadrul diferitelor proiecte, în timp ce cercetătorii care se aflau la început de carieră au plecat din țară atât pentru a-și continua studiile în universitățile cu prestigiu din străinătate, precum și pentru a căuta oportunități mai bune de angajare.

Alți factori ce au influențat emigrarea lor sunt: perspective mai bune pentru cercetare, activitate științifică și remunerare, lipsa în Moldova a infrastructurii corespunzătoare și a echipamentului de cercetare adecvat. Putem vedea că scopul emigrării din Moldova nu constă în edificarea unei vieți noi peste hotare, dar mai degrabă în compensarea provizorie a dificultăților și defectelor sistemului economic și social. Emigrarea, în cazul dat, reprezintă o strategie de combatere a efectelor stagnării economice, a lipsei unor standarde adecvate de viață și oportunităților profesionale și de cercetare. Majoritatea respondenților a indicat faptul că emigrarea reprezintă o posibilitate de a acumula o experiență prețioasă care ulterior ar putea fi înalt apreciată în Moldova.

Referitor la planurile de mobilitate pe viitor, datele noastre arată că 30% din cercetătorii moldoveni care au participat la studiu și au o experiență internațională se gândesc să emigreze din nou, iar unii din ei au și planuri concrete în această privință. Cauzele intenției lor de a emigra sunt similare cu cele care au fost prezentate mai sus: dorința de a avea acces la oportunități mai bune profesionale și de instruire, salariu mai mare care le va permite să-și îmbunătățească condițiile de viață. SUA, Germania, Canada,

Belgia, Franța și România sunt cele mai solicitate destinații pentru cei care intenționează să emigreze folosind diferite posibilități disponibile precum bursele, granturile, proiectele comune de cercetare și sarcinile de scurtă durată în cadrul institutelor de dezvoltare și cercetare de peste hotare.

Conexiunile și cooperarea cu diaspora științifică

Prezintă interes nivelul pe care l-a atins cooperarea dintre membrii comunității științifice și diaspora Republicii Moldova, precum și căile prin care această cooperare ar putea fi dezvoltată în continuare în beneficiul ambelor părți. Putem afirma că există relații, formale și neformale, de cooperare între cercetătorii moldoveni din străinătate și cei din Republica Moldova. Totodată, după cum se observă, cooperarea și interacțiunea au, mai degrabă, un caracter sporadic, se produc ocazional, fără un suport instituțional și un mecanism clar care ar asigura acestor relații o sustenabilitate pe viitor.

Aproape toți cercetătorii moldoveni (aflați în țara de origine) care au participat la studiul nostru au recunoscut că **diaspora științifică poate să joace un rol important în procesul de dezvoltare a Republicii Moldova**. Ei consideră că membrii diasporii pot să-și împărtășească cunoștințele și experiența cu colegii lor din Moldova prin implementarea proiectelor internaționale de cercetare, participarea în comun la evenimentele științifice organizate în Moldova, participarea la evaluarea proiectelor naționale de cercetare, prin intermediul unui portal web destinat interacțiunii online, participând la vizite de lucru de scurtă durată la institutele din sistemul de cercetare-dezvoltare din Moldova, precum și participând, în comun, la atelierele științifice și seminarele tematice anuale. Potrivit respondenților noștri, formele specifice ale impactului așteptat de pe urma acestor activități includ: schimbul de cunoștințe, consiliere cu privire la politicile publice, transferul de tehnologii, investițiile, activitățile antreprenoriale și filantropice.

În ciuda prezumțiilor pozitive cu privire la impactul activităților transnaționale ale diasporii moldovenești, constatăm că majoritatea cercetătorilor din Republica Moldova, antrenați în studiul nostru, nu întrețin legături și, în consecință, nu realizează activități comune cu cercetătorii moldoveni și specialiștii înalt calificați aflați peste hotare. Aceasta pentru că ei nu-și cunosc compatrioții înalt calificați care locuiesc peste hotare, pentru că au pierdut legăturile cu ei sau pentru că nu dispun de resurse suficiente de timp pentru stabilirea și menținerea

legăturilor. În acest context, subliniem că, la general, un cercetător sau o persoană înalt calificată din Moldova nu este interesată de menținerea contactelor sustenabile cu vreun cercetător originar din Moldova care locuiește peste hotare, cu excepția celor care sunt activi în același domeniu științific sau profesional, a cercetătorilor cu idei concrete de colaborare și care dispun de fonduri corespunzătoare pentru a menține o potențială colaborare. În caz contrar, pentru ei contactele stabilite ar reprezenta un pur convenționalism, fără un impact asupra activității lor științifice.

Unii respondenți au indicat că, în cooperare cu colegii din diasporă, au participat la programul comun al AȘM și OIM care a finanțat, în baza principiului competitivității, vizitele de lucru de scurtă durată ale cercetătorilor emigrați originari din Moldova la institutele de cercetare din țara de origine. Aceasta este o inițiativă instituțională care a fost lansată în anul 2010 și a avut drept scop valorificarea migrației în calitate de factor al dezvoltării. În cadrul inițiativei, cercetătorii tineri și cei experimentați din diasporă au fost implicați pentru o perioadă scurtă de timp în activitățile de cercetare-dezvoltare din instituțiile din Moldova. Institutele de cercetare din Moldova s-au oferit să găzduiască cercetătorii moldoveni aflați peste hotare care au avut idei concrete de cooperare, pentru o perioadă de până la 11 zile, cu scopul de a iniția și efectua activități de cercetare sustenabile și cu impact asupra dezvoltării social-economice a Republicii Moldova [5].

Oportunități și provocări: perceperea obstacolelor și a condițiilor stimulatoare

Majoritatea respondenților cred că membrii diasporii științifice trebuie să fie încurajați prin diferite metode ca să inițieze activități transnaționale în favoarea țării de origine. Acestea, printre altele, includ recunoașterea rezultatelor științifice obținute de ei, dotarea laboratoarelor din Moldova cu infrastructură de cercetare modernă, asigurarea unor salarii mai mari pentru munca depusă, lansarea apelurilor deschise pentru propunerile de proiecte și alte mecanisme financiare menite să susțină proiectele lor. Alții consideră că simțul firesc al datoriei față de țara de origine, nostalgia, intenția de a coopera cu foștii colegi din institutele de cercetare din Moldova, dorința de a contribui la dezvoltarea țării, unde mai au încă prieteni, rude și părinți, interesul lor științific și profesional, satisfacția pe care o au de la ideea de a fi utili sunt principalele cauze care îi motivează pe membrii diasporii să inițieze colaborări în domeniul cercetării și dezvoltării.

Totodată, unii dintre respondenți au menționat că toate intențiile bune vor fi inconsistente dacă autoritățile competente din Republica Moldova nu vor oferi condiții socioeconomice corespunzătoare. Mai mult decât atât, după cum sugerează un studiu efectuat de OIM, există diferite impedimente care, luate laolaltă, limitează contribuția migranților înalt calificați, iar impactul transferului de cunoștințe asupra dezvoltării țării de origine poate fi unul redus din cauza lipsei instrumentelor corespunzătoare care ar asigura realizarea unei activități profesionale calitative [6].

Un număr mai mic de respondenți a indicat că, în termeni generali, ei nu simt că ar exista obstacole în calea colaborării. În acest sens, un cercetător din Moldova a declarat că dacă cineva dorește cu adevărat să contribuie cu experiența și cunoștințele sale la dezvoltarea țării, atunci niciun obstacol nu-l poate împiedica să o facă.

O parte din respondenți consideră că se impune aplicarea unei serii de instrumente care ar stimula stabilirea relațiilor de colaborare. Ei consideră că, pentru a motiva cercetătorii din diasporă să contribuie mai activ la dezvoltarea țării lor de origine, membrii diasporei științifice ar trebui să fie implicați atât în procesul de scriere și implementare a proiectelor naționale, cât și în cel de elaborare a politicilor publice și a diverselor strategii de dezvoltare. În același timp, unii cred că oferirea titlurilor onorifice membrilor diasporei științifice poate să-i motiveze să acorde mai mult timp transferului de cunoștințe și competențe. Organizarea meselor rotunde, a conferințelor comune, identificarea domeniilor strategice de cooperare ar fi un alt instrument care poate fi utilizat în procesul de inițiere a unor astfel de activități transnaționale.

Unii cercetători autohtoni au menționat că pentru a obține un impact mai mare asupra procesului de dezvoltare a țării de origine, persoanele înalt calificate și membrii diasporei științifice trebuie să fie organizați, mobilizați și vizibili în interiorul țării, iar aceasta trebuie să constituie responsabilitatea lor personală. Mai mult, cu scopul de a crea condițiile respective pentru stabilirea unei colaborări fructuoase și de durată cu membrii diasporei științifice, respondenții noștri au menționat că autoritățile moldovenești și instituțiile respective din țară trebuie, printre altele, să atragă specialiștii instruiți peste hotare și să le ofere locuri de muncă în Moldova, să finanțeze revenirea și implicarea lor virtuală, să elaboreze politici de susținere care ar atrage diaspora științifică în procesul de cercetare și inovare, să subscrie la inițiativele deja lansate și focusate pe diasporă, să coordoneze și să activeze în calitate de

lideri pentru inițiativele constructive. Studiul relevă faptul că în ceea ce privește comunitatea științifică din Moldova aceasta are cu adevărat idei concrete privind colaborarea cu colegii săi din diasporă.

Concluzii

Cercetările noastre confirmă faptul că dacă țara de origine dorește să implice diaspora științifică în activități și proiecte de dezvoltare – virtuale sau fizice – ea trebuie să asigure un complex întreg de instrumente stimulatoare care ar motiva, încuraja și susține ideile, inițiativele și proiectele propuse de membrii diasporei.

Dovezile empirice ale prezentului studiu demonstrează că mecanismele de susținere oferite de instituțiile de la Chișinău nu sunt diseminate în mod corespunzător printre membrii comunității științifice, de aceea oportunitățile existente nu sunt utilizate de către toți cei care ar putea fi implicați în activitățile comune orientate spre dezvoltarea Republicii Moldova.

Lucrarea arată că unii cercetători autohtoni mențin relații permanente cu colegii lor din diasporă și participă împreună cu ei la realizarea diferitelor proiecte și activități de dezvoltare. Aceștia sunt cercetători care au experiența mobilității academice internaționale și o viziune clară cu privire la instrumentele și oportunitățile existente ce ar putea spori excelența lor științifică. Ei participă la evenimente științifice internaționale, în proiecte comune de cercetare și dezvoltare, își publică rezultatele științifice în reviste internaționale cu renume, instruiesc și supraveghează împreună tinerii cercetători din Moldova și implementează noi metodologii de cercetare în țara de origine. Însă chiar și cercetătorii activ implicați în activități de cooperare susțin că lucrul lor în comun ar putea fi mult mai productiv dacă ar exista un suport instituțional coerent.

Pentru a stimula activitățile comune de dezvoltare și a garanta un impact pozitiv produs de transferul de cunoștințe, în afară de stabilirea unor canale informale de comunicare, urmează să se îmbunătățească situația structurală din Republica Moldova. Aceasta necesită o politică strategică trilaterală care ar încuraja rămânerea în țară, reintegrarea migranților și recuperarea de la distanță a capitalului uman înalt calificat. Guvernul e nevoie să susțină și să investească sistematic în domeniile științei și educației pentru a asigura dezvoltarea lor sustenabilă. Trebuie să fie oferite oportunități de angajare în domeniul cercetare și inovare și în sferele tehnologiilor avansate, în special pentru generația tânără de cercetători. Totodată, urmează să fie asigurată o

coerență mai bună între programele de învățământ superior și necesitățile pieței muncii.

Studiul relevă că, deși așteptările privind contribuția diasporei la dezvoltarea țării de origine sunt mari, membrii comunității științifice de la Chișinău consideră că diaspora științifică și cea de înaltă calificare încă nu este destul de vizibilă și mobilizată, iar cunoștințele și competențele membrilor ei sunt necunoscute pentru comunitatea locală. Îmbunătățirea accesului la informația cu privire la competențele membrilor diasporei moldovenești și potrivirea lor cu necesitățile comunității din Republica Moldova reprezintă scopul principal al etapei de pregătire în procesul de implicare a diasporei înalt calificate în dezvoltarea țării de origine.

Diaspora de înaltă calificare trebuie acceptată de către factorii de decizie naționali în calitate de partener de dezvoltare ce poate suplini cunoștințele și competențele care lipsesc în țara de baștină, fiind implicată, fizic sau virtual (de la distanță, cu ajutorul tehnologiilor moderne de informare și comunicare), în activitățile de dezvoltare din țara de origine. În acest scop, ar fi necesar să se creeze, în viitor, un fond multianual pentru cunoștințe și inovare finanțat din bani publici și cofinanțat de organizațiile interesate. Fondul ar acorda suport financiar activităților comune, inițiativelor de transfer al cunoștințelor implementate de către diaspora științifică și înalt calificată a Moldovei.

Ținând cont de diferența dintre salariile oferite în țara de origine și țara gazdă, de infrastructura de cercetare slab dezvoltată din Republica Moldova și de situația politico-economică instabilă, revenirea definitivă a membrilor diasporei și implicarea lor în procesul de dezvoltare a Moldovei pare a fi o idee prea optimistă. De aceea, stabilirea unei platforme și crearea rețelei web pentru membrii diasporei, reînnoirea temporară cu scopul angajării de scurtă durată și cu sarcini concrete, implicarea în activități comune de la distanță pot fi considerate drept posibilități reale de utilizare eficientă a cunoștințelor și competențelor membrilor diasporei.

Contribuția membrilor diasporei științifice și de înaltă calificare la dezvoltarea țării de origine este condiționată de oportunitățile existente pentru transferul și absorbția cunoștințelor și competențelor lor. Iată de ce instituțiile din Republica Moldova

trebuie să depună eforturi susținute pentru a înțelege competențele care le lipsesc. Să furnizeze informații accesibile membrii diasporei cu privire la sectoarele în care ei ar putea fi implicați pentru a suplini de la distanță aceste necesități.

Munca de susținere a schemelor de transfer de cunoștințe trebuie să fie divizată în egală măsură între toți beneficiarii implicați în procesele de migrație și dezvoltare. Instituțiile din Moldova și societatea moldovenească nu întotdeauna înțeleg valoarea adăugată produsă de participarea diasporei (fizică sau de la distanță) la implementarea proiectelor de dezvoltare. Iată de ce instituțiile locale de cercetare și dezvoltare trebuie să fie informate despre rolul pe care activitățile transnaționale îl pot juca în procesul de dezvoltare a sectoarelor specifice. Ele trebuie să fie ajutate să identifice parteneri externi potriviți din rândul membrilor diasporei cu scopul de a iniția o colaborare. Totodată, instituțiile trebuie să fie asigurate cu informații cuprinzătoare privind posibilitățile de canalizare a experienței de care dispune diaspora și de utilizare a ei în procesul de dezvoltare strategică.

Bibliografie

1. Faist Th. (2010), *Diaspora și transnaționalismul: Ce fel de modele de dans?* În: Baubock R. și Faist Th. (coord.), *Diaspora și transnaționalismul. Concepte, teorii și metode*, Editura Universității din Amsterdam: 9-34. [în engleză].
2. Organizația Internațională pentru Migrație, Institutul de Politici Migraționale (2012), *Elaborarea unei foi de parcurs pentru implicarea diasporelor în procesele de dezvoltare*, Manual pentru factorii de decizie și practicienii din țările gazdă și de origine. [în engleză].
3. Salt J. (2008), *Administrarea noii migrații în Europa: Conceptul și starea reală a lucrurilor din sectorul TIC*, în: Bonifazi C., Oklski M., Schoorl J., Simon P. (coord.), *Migrația Internațională în Europa*, Editura Universității din Amsterdam. [în engleză].
4. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldovă (2012), *Indicatorii principali ai forței de muncă pentru anul 2011*.
5. Organizația Internațională pentru Migrație (Oficiul din Moldova) (2012), *Istorie de succes: Revenirea temporară a reprezentanților diasporei științifice moldovenești*.
6. Organizația Internațională pentru Migrație (2010), *Integrarea migrației în planificarea dezvoltării. Manual pentru factorii de decizie și practicieni*. [în engleză].